

Szerkesztői iroda:
Nagy-Enyeden
A KIADÓHIVATALBAN
hová
a lap szellemi részét illető
közlemények küldendők.

Kiadóhivatal:
Wekál János könyvkereskedése
hová
az előfizetések és hirdetések
börmentesen küldendők.
Kéziratok nem adóznak vissza.

KÖZÉRDEK.

Vegyes tartalmu heti lap.

Megjelenik minden vasárnapon.

Előfizetési feltételek:
helyben hához hordva vagy
vidékre postán küldve
egész évre 4 frt.
fél évre . . . 2 frt.
negyed évre 1 frt.

Hirdetmények díja:
3 hasábos post-sorért, vagy
ennek helyéért 5 kr.
Bélyegdíjért külön 30 kr.

Újítottá 2000 15 frt.

Eszrevételek „Egy hazafias román nyilatkozatára.”

Azon hazafias román férfiak között, kik szívemességük s a közbéke szeretetük által kitűnők, Papfalvi Constantin balázsfalvi gör. cath. canonok ur szintén egyike azoknak, kihez szives jóindulattal és bizalommal viseltetett minden magyar tisztelője. — Bizonyára, ha az aggkor, melyet méltó becsületben ért meg, nem tartóztatná vissza a közügyekben való részvételtől, tapasztalhatná közvetlenül most is a bizalmat és tiszteletet személye iránt. — Vegye ezt legalább szives tudomásul a távolban, csendes magányában.

Örömmel tapasztaljuk, hogy a mélyen tisztelt canonok ur ha nem is közvetlen tényező jelenleg a közügyekben, de legalább figyelmes szemlélője maradt közéletünknek, s lapunk megtisztelve érzi magát, hogy folyó hó 20-án Balázsfalván kelt levelével felkeresve, kifejezést adott a 47. számban érzelmeinek és nézeteinek.

Érzelmek nemességét és hazafiságát már a mult idők népei bizonyították, szó nem férhet hozzá; de ami nézeteit s felfogását illeti, engedje meg, hogy „sine ira et odio” tehessünk azokra néhány észrevételt azon reményben, hogy ha kölcsönösen tisztába hozunk egy és más kérdést a hamisítatlan történelem világánál. — ha megbíráljuk a tényeket elfogultság nélkül, ha összehasonlítjuk körülményeinket más népek, nemzetek viszonyaival s abból levonjuk a megfelelő következtetést, — legalább abban a kis körben, melyben mi vagyunk — barátságosabb közeledésnek s bizalmasabb együttélésnek vehetjük meg alapját.

Az 1874. évben történt gyászemlékű eseményeknek a tulzó román sajtó által felkapott dicsőítése s ezzel szemben a magyarság elleni szenvedélyes kitérésre k indították lapunk egyik munkatársát a 45. számban közreadott cikke irására. S felszaggatott érzelmeit annál fájdalmasabban érintették az akkori vérfogasztó tények, mennél na-

gyobb hasonlatosságot talált, — közvetlen keserves tapasztalatai folytán, — az 1849-iki jelenetekkel. S hogy a magyarok elleni „fajgyűlölet”-et vélte mindezen szomorú események okozójának, az is igazolást talál személyes tapasztalatain kívül némileg abban, hogy pl. bizony szász atyáinkfiainak, kik oly sok privilegiummal bírtak, kik a 3 nemzet egyikét képezték, s vallásuk a 4 bevett vallás egyike volt, nemcsak soha semmi bántódása nem esett a románok által, hanem a legszebb czimboraságban fordultak mindketten a magyarok ellen, a mint hogy teszik — legalább a sajtó útján — jelenleg is.

Talán bizony a szász földesur jobb volt a magyar, székely — s miután a románok közül is volt elég nemes birtokos — az oláh földesurnál? Talán keszebb és hajlandóbb volt a szász nemzet befogadni a románokat azon kiváltságok élvezetében, melyeket II. András magyar királytól 1224-ben nyert? Talán szivesebben látta a román iparost megtelepülni Nagy-Szebenben, mint pl. a kolozsvári magistratus? hiszen tudjuk, hogy a száson kívül nemcsak nem vettek be más nemzetiségű iparost, hanem még az ingatlan szerzést is meggátolták az újabb időkig! Avagy oly nagylelkű volt-e a szász nemzet, hogy első sorban küzdött az urbériség megszüntetése mellett? És akkor, midőn a szabadság, egyenlőség, testvériség igéi hangoztak, a különállás, a saját külön privilegiumok fenntartása mellett kik emeltek szót, kik fenyegetőztek? talán a magyarok, avagy a székelyek, kik lemondtak előjogaikról? — Es a román ainktől egy hajszála sem görbült meg a derék naczionak, mely folyton a magyarokra bősítette, ingerelte az oláhok szenvedélyeit, s megteremtette az átkos „fajgyűlöletet” saját érdekei védelméül a magyarok ellen.

A tisztelt canonok ur a magyarok s románok közötti gyűlölködés gyökerét a vallásos üldözésben s a hármias nemzeti unióban találja. Ugyan kérjük, mutasson föl* a vallásüldözésre nézve Erdélyben olyan példákat, a minők pl az albingensések, a hugenották, avagy Magyarországon a protestanosok s catholikusok között történtek! És mutasson

* a fejedelmi korszakban

fel abból az időből olyan vallás türelmi példát mely a katolikus, református, unitarius és lutheranus vallást nemcsak egyenjogúvá tette, hanem törvényileg biztosította is. Azt tudjuk, hogy pl. a protestanosok igyekeztek híveket szerezni a románok között is, le is fordították a bibliát oláh nyelvre, s ez által első impulzust adtak a magyarok az erdélyrészi román irodalomnak, — de hogy oly tömeges erőszakosságok követték volna el, mint hogy messzebb ne menjünk, pl. Lipót császár alatt Magyarországon, erre példákat aligha fog felmutatni. Ellenkezőleg: ott van az Apróta I. része, 8. titulussa, 1579-ből, mely szerint „az oláhok püspököt a fejedelemtől kérjenek, olyat, a kit egyenlő tetszésekből az oláh papok alkalmatosnak esmérnek.” Sőt ugyálszik, hogy már akkor annyi mindenféle öket nem illető dolgokba elegyedtek a püspökök, esperestek és papok, hogy az ellen szigorú intézkedéseket kellett tenni. (A. C. I. r. 8 t. II. IV.) — Hogy a „hármias nemzeti unio” szította volna a gyűlölködést, az is nehezen hihető. Ugyanis éppen nem volt az oláh kizárva, hogy „nemes” lehessen s ekként nemesi jogokkal, kiváltságokkal ne lehessen. S miután a szászok is éppen oly nagy kiváltságokkal bírtak, nem igen érthető: miért lett volna az ellenségeskedés érzete csak a magyarok ellen irányulva?! Az oláhság többi része éppen oly jobbágyi állapotban volt, mint a magyar jobbágy, s már ha lehet valamivel vádolni a középkori magyarságot, vagyis az akkori idők szelemeként a „nemzetet” tevő nemességet, azzal — magyar nemzeti szempontból — csakugyan lehet, hogy saját nemzetfeleit éppen oly jobbágyországban tartotta, mint azokat, kiket fegyverrel meghódított, vagy szolgálatra befogadott, — de a kiknek szintén mindig megenegédte, hogy érdemeik folytán fölemelkedhessenek alacsony sorsukból. — Hiszen, ha oly nagyon gyűlölte volna a nemesség az oláhságot, talán csak nem nézte volna el, hogy jóformán az oláh pap-ság befolyása következtében egész vidékek magyarsága eloláhosodjék s mint a renegátok szoktak, még dühösebb ellenségekké váljanak! s nem tette volna

TÁRCZA.

Távoli barátok.

— Irta: HILDEBRAND. —

Hollandi eredetiből szabadon NAGY ZSIGMOND.

(Vége.)

Nem tudom, ismeritek-e azt a helyzetet, a mibe az ily találkozás szokta hozni az embert Eleinte nagyon neveltséges helyzetben van az ember s nagyon furcsa figurát mutat. Naiv örömmel repülünk egymás karjaiba, de aztán borzasztóan félünk, hogy tulságosan szinpadiasak leszünk, s nem teszünk eleget magunknak szívesség dolgában. A nők ily pillanatokban sokkal természetesebbek s inkább átadják magukat érzelmeiknek; kisíriák magukat egymás kebelén, de nálunk már sok, ha könny lopózik a szemekbe, azt is igyekszünk egy mosoly mögé elrejtetni. Oh! mert bárkik legyünk mi hollandusok, s bármennyi tej legyen is vérünkben, bizonyos mértékben mindnyájan azoknak befolyása alatt állunk, a kik érzékletlenebbek, ridegebbek, mint mi; s inkább félünk attól, hogy neveltségeseknek, mint hogy érzékletlenebbeknek láttassunk. Így meleg érzelmeink fölé gyakran az erő hideg páncélját öltjük, a melyben azok fáznak és remegnek és lágyágunk, szelidségünk kedves vonásait durva szörszűha mögé rejtjük, hogy rutabbaknak láttassunk, mint a minők a valóságban vagyunk. Balgatógok! Ne nagyon messzire ezzel a képmutatással! Erről is számot kérend Isten, a megtagadott érzelmeikről, a gyávaságból elfojtott könnyekről is.

A mi minket illet, mi egyedül voltunk. Ismerek embereket, a kik gyermekeseknek tartottak volna bennünket és mégis . . . mégis én tetszettem énmagamnak. Midőn az első kézszerítések, s első üdvözlésekkel készen voltunk,

ott állottunk a tengernyi öröm, tenger bámulat előtt, mindegyikünk tengernyi mondani valóval hátamegett, jobb és balkezünk fölül a kérdések egész oceanájával: s mindezt egy bezárva és megszübbasztva, hogy egyetlen mozdulatot sem voltunk képesek tenni. A közönys szemlélő vagy hallgató nevetni lett volna kénytelen, látva: mily ügyetlenül tapogatózunk a mult eseményeinek tömkelegében, mennyire éreztük sokszor a szükségét annak, hogy egyet s mást elmondjunk vagy kérdezzünk, a nélkül azonban, hogy tudtuk volna: mit, s hogy mily semmisségeket verdestünk egymás fejéhez. Annyi bizonyos, hogy én nyilván elégedetlen voltam azzal a kevéssel, a mit az első órában az elbeszélésre tulajdonképpen méltónak tartottam; a mi világosan bizonyította az emberi esetek jelentéktelen voltát. a melyek ha elmulnak, nem sokkal több érdekekkel bírnak előtűnik, mint egy ócska hírlap hasábjai.

Azonban lassanként derülni kezdett fölöttünk s társalgásunk mindinkább a rendes medrek közé tért. Megszűnt annak szüksége, hogy egymást elbeszélésekkel, tapasztalatok felsorolásával s több effélével tartssuk jól. Most már szív és emlékezet rendszeresen tárta föl saját készletét, mert mind a kettőnek abnormalis helyzete megszűnt. És én ritkán élveztem edesebb órákat, mint a minők ezek voltak, a midőn egymást egymás életfolyásába őszintén beavattuk s arra a fenséges felfedezésre jutottunk, hogy lelkünkben ily hosszú idő multán s ily különböző tapasztalatok után is oly sok érzelme- és elvközösség van még.

S valóban, neki igen gyakran kellett rám gondolnia, mert semmit sem felejtett el. Még most is mindenféle kicsinyiségeket, mindenféle jelentéktelen dolgot tudott idézni, a mit nem tartott volna meg emlékében, ha kevésbbé szeretett volna engemet. Az együtt élvezett apró örömek emléke ugyanis (sőt még a nagyobbak és mélyebbekké is) elmúlik, elszál, elpárolog szorakozásaink, foglalatosságunk s tanulmányunk szelében. Szenvedélyeink tüze elégeti, vagy

ridegségünk jege megfagyasztja szívünkben, a világ felolvasztja az érzelmeik és tapasztalatok fölöttünk elrohanó ragadó folyamában, vagy a mi szilajságunk, kevélységünk és az, a mit így szoktunk kifejezni: „kinöttem alóla” megsemmisíti kirelhetetlenül, hacsak szeretetünk illatos kenetével folyton nem balzsamozgatjuk!

A következő nap kiválólag az emlékek által felköltött örömeink volt szentelve. Sétálni mentünk. Hisz legtöbb örömünket a szabadban élveztük. A gyermekkori barátság mezei nimpha; minket kristálypatakok hűs vizein, sűrű ligetek árnyán, de főleg a halvány „duin”-ök*) tájain vezetgetett. És e tájak legkisebb változást nem szenvedtek. Találunk ugyan itt-ott egyes helyekre, a hol nem egy volt minden, mint régen; néhol egy ültetvényre nem ismertünk rá, mert ruul megvolt sörve, vagy nem találunk egy hidat, a melyen horgászás közben szoktunk volt ülni, vagy egy erdőt levágra láttunk, pedig annak minden törzsebe szépeink nevei voltak bevéve: — és ez igen kellemetlen csalódás volt; sőt én szinte szőgyeltem magamat hazámfiáért, a kik ezt a változást eszközölték. És mégis fogadni mernék, hogy barátom ép ily kevéssé lett volna megelégedve akkor is, ha mindent ugyanabban az állapotban találta volna is, a melyben távoztakor volt. Mert akkor is egészen másnak találta volna, mint a milyennek képzelte. Mi emberek, távolietűnkben az elhagyottakat nem gondoljuk olyan stereotype, olyan tömöre, különösen nem akkor, ha magunk nagyon mozgékonyak vagyunk, s körülöttünk mindent változni, elmúlni és megújulni látunk. S érzelmeinkre némileg sértőleg hat az, hogy a mi távolietűnkben minden hely és minden dolog ugyanolyan maradhat, mint a minő volt, mikor még mi is ott valánk,

*) Olvasd: „döjn”-ök, Hollandiát a tenger árjai ellen védő homok-hegyek.

ikusok tévedtek
hatóság hiánya
mszédos városba
mivel tartoznak?
forintot, ha trá-
gás. Számítsuk
é utána jóka-

nov. hó 20-dikáról
egybuza 4 frt 75 kr
szona 4 frt 50 kr
marhahús 40 kr.

6:

NYI FARKAS.
NOS.

y.

lja az 1885 —
z és pálinka-
előtt 10 óraker
rverezésen, a

matpénz 7000

bs órákban a

én.

yula s. k.

y.

X. t. ez. 102. §-a
ári Bir. jrásbíró-
regrehajató javára,
1882. év aprilis
összesen 141 frt 40
végrehajtás alkal-
szeker szena, 200
águ gyertyatartó-
k.

1884. évi 1077
lperes házánál le-
pánjának délelőtti
andékokozók ezennel
tt ingóságok ezen
ben a legtöbbet igé-
elsőbbiség igény-
zett t. ez. 111. és

81. évi LX. t. ez.
üzetendő.
napján.

Papp,
r. bir. végrehajtó.

Anyeremények
államilag
biztosítva.

tosított nagy
elre, melyben

rvszetűleg csak
vannak:

OO márka

ny 2000 márka

1500 "

1000 "

500 "

200 "

150 "

145 "

124 "

100 "

94 "

67 "

40 "

20 "

00 nyeremény

meghatározva,

vagy 6 márka

vagy 3 márka

vagy 1 1/2 márka

csjegyek (nem

küldése után

mint az állam

ingyen fogja

ivatalos nyere-

sz érdekeltnek

tattásmelettk

ny lapon, vagy

O-ig

sikkal bizalom-

EZ

u.

némely magyar földesur földönfutókká magyar jobbagyait, csak azért, hogy az engedelmesebb természetű oláhok között ossza ki jobbagyitelkeit.

Határozottan téved az igen tisztelt canonok ur abban is, — ha felteszi rólunk — hogy „a román népnek nyíltan, polgári jognál fogva igaz és valóságos jogegyenlőség, törvényes, békés uton való kieszközöléséért fellépő vezetőit” tartjuk a gyűlölködés közvetlen terjesztőinek. — Mások azok! ismerjük jól őket s ismeri bizonyára a t. canonok ur is. Avagy talán nem vezetők-e a nagyszámu román tuzló lapok szerkesztősei? a nagyszabeni comitè s ennek vakbuzgó követői: egy sereg ügyvéd, lelkész stb.? — Nem ezek szitják s tartják-e fenn vétkes könnyelműséggel, ingerkedésükkel, doko-román ideáikkal, a történelmi tények meghamisításával, a magyar állami fensőbbség tagadásával s tekintélyének kisebbitésével a könnyen elenyészethető ellenszenvet s bizalmatlanságot? — Bizony, fájdalom, ezek vannak még mindig többségben! s ezektől nagyon is meg tudjuk különböztetni a csekély számu követővel bíró román barátainkat s elismerjük a tuzlókcal szemben nehéz helyzetüket.

Miután pedig a t. canonok ur felemlítette, kérjük hogy az európai, amerikai vegyes nemzeti civilisált államok reánk találó példáival illusztrálva, világosítsa fel arról: „mi volna az igaz és valóságos jogegyenlőség?” — továbbá, mutassa ki, hogy: ki, hogyan és miként teszi naponta rosszabbá a helyzetet a szentesített törvény szegésével, — amint állítani méltóztatott.

(Folytatása köv.)

Török Bertalan.

A megyei közg. bizottság gyűléséből.

Megyénk közigazgatási bizottsága folyó hó 11-ikén tartotta rendes havi gyűlését. Z e y k K á r o l y főispán elnöktele alatt.

Mint első előadó, az alispán bejelentvén a közigazgatási ügymenet rendes folyását, több közigazgatási és viz-rendőri ügyet adott elő, melyek közül kiemelendők tartjuk m. kir. belügyminiszternek csongvai Roska Tódor és társai mezőrendőri kihágási ügyében a bizottság ismételve tett fölterjesztésére adott választát, miszerint továbbra is fenntartja azon rendeletét, melyben az 1860. évi január 30-ról kelt bel- és igazságügyminiszteri mezőrendőri rendeletnek az erdélyi részekben hatályban létét el nem ismervé, a magyar büntető törvény életbe léptetése után közigazgatási eljárás tárgyainak csak azon mezőrendőri kihágásokat mondja ki, melyek a B. T. 418—421. és a K. T. 126—127. §§-aiba ütköző eselekményt nem képeznek. E rendelet folytán lehetetlenül válik a közigazgatási hatóságoknak a legtöbb mezei kártétel felett itélési s az erdélyrészi birtokosok földjei, főleg rendezetlen határokon, ki lesznek téve a tulajdon szentségét éppen nem respektáló tömeg folytonos pradájának. Ezen, a megyei birtokos osztály helyzetét oly sérelmesen illető rendelet következményeitől lehető védekezésre a szükséges intézkedés megtétele végett az ügy a megye közönségéhez

és ez egy bizonyos (bár méltánytalan) nemét kelti föl bennünk a méltatlankodásnak, hogy azokat egyáltalán nem alterálja a mi ott, vagy ott nem létünk és sokkal állandóbbak, mint mi magunk! Ez a méltatlankodás hasonlít ahhoz, a melyet egy többé-kevésbé illuminált mulató társaság érez egy teljesen józan vendég láttára.

Ha távoli barátaink között vannak olyanok, a kik ezt olvassák, de nem hiszik, nem tudok jobbat ajánlani nekik, mint hogy jöjjenek és győzdöjjenek meg erről maguk.

Hogy az ók szívökben mi lakik, nem tudom; de én gyakran bolyongok képzeletben és valóságban és meglátogatatom mindazokat a helyeket, a melyeket együtt láttunk, s ilyenkor sok élvezetes órára, sok bizalmas beszélgetésre, sok forró nyilatkozatra, sok nyílt szívű vallomásra emlékezem vissza. Beszélgetek róluk olyanokkal, a kik őket ismerték, s fölkeltem a vágyat mindazokban, a kik nekem kedvesek, hogy velük megismerkedjenek. Átlapozom kedves könyveik, s át-meg átolvasom azokat a lapokat, a melyeket együtt olvastunk: fölkeresem nevéket naplómban, mely sok följegyzett eseményt foglal magában s ezernyi föl nem jegyzett juttat eszembe; az apró emlékeket, miket tőlök kaptam, nagy becsben tartom. Gondolatom mindannyijukat erős lánczként tartja össze.

Barátaim! Mi szétszórattunk a nagyvilágba, hegyek és tengerek választanak el egymástól s közületek csak egyetlen egyet láttam egyszer viszont, a legtöbbrre nézve feladtam ezt az ódes reményt. Mindegyikünknek saját pályája, saját kedves környezete, sok új barátja van, a kik sok réginek helyét elfoglalták, és mindnyájunk fölött, keleten és nyugaton, délen és északon ugyanaz a kék ég terjeszti ki boltját s ugyanaz a Gondviselés órkodik! Ez áldjon meg mindnyájatokat! Emlékezzetek reám!

átvétetni határozottatott. — A vizrendőri ügyek közül nevezetesebb volt a Nagy-Enyed város által a nagyenyedi patakon levő vasuti hid és mederösszeszorítás által okozott károk megtérítése és a patak helyes vezetése iránt beadott kérelem helyszíni tárgyalására kiküldött bizottság jelentése; melynek alapján határozatba ment, miszerint az államvasut köteleztetik arra, hogy az összaszorított patak-árkot és a vasuti hidat egy év alatt úgy alakítsa át, miszerint az a város felső végénél a patakon beérkező vizet lebecsátani képes lehessen, a kártérítésre nézve miután annak megállapítására a bizottság kellő alappal nem bírt, a város a törvény rendes útjára utasítottatván.

A közigazgatási erdészeti albizottság előterjesztése folytán felterjesztés határozottatott földmívelés-, ipar- és kereskedelmi m. kir. miniszter urhoz aziránt, hogy az Alsófehé-, Kisküküllő-, Szeben- és Torda-Aranyosmegyék-ből ujonnan alakított erdőfelügyelői kerület székhelye éppen az állami felügyelet helyes érdekéből is a kerületnek legtávolabbi szélén fekvő Nagy-Szebenből annak valódi központjára, Nagy-Enyedre helyeztessék át.

Az illető megyei előadók által előterjesztett több rendbeli katona elbocsátási ügy tárgyalása és felebbezett alispáni határozat jóváhagyása után következett a királyi adófelügyelő jelentése, melyben előadta, hogy okt. hóban egyenes adó fejében fizettetett 61315 frt s így 8915 frt 30 krral kevesebb, mint a mult év megfelelő havában; hadmentességi díj fejében 3768 frt, 528 frttal kevesebb, mint a mult év októberében s e kedvezőtlen eredmény folytán október végével a kincstári tartozás egyenes adó ezimén még mindig 820459 frtot tesz, miután a közg. végrehajtó közegeket nagyobb tevékenységre serkenteni nem bírta, a mulasztó körgyűzők és községi előljárók ellen kéri az 1883. évi 44. t.-cz. 81. §-ának alkalmazását. A jelentéshez esatolt kimutatásból a sok községben valóban hanyag eljárásról izottság meggyőződven, elrendelte, hogy a gyulafehérvári adóhivatali kerület 33 és a nagyenyedi adóhivatali kerület 40 községében a hátrálékos kincstári tartozásokat az adófelügyelő a mulasztó községi végrehajtó közegek költségére rögtön kirendelendő állami végrehajtókkal hajtassa be; azonkívül több városi polgármester, nemkülönbén a közvetlen fizetőknél künn levő tartozások miatt több szolgabíró utasítva lett, hogy a II. fokú végrehajtásokat 8 nap alatt a törvény teljes szigorával vigyék keresztül, különben ellenők a felelősség azonnal alkalmazásba fog vétetni. — Ezután a kir. adófelügyelő egész sorozatát terjesztette elő a behajthatatlan adótartozásoknak, melyeknek mintegy 10.000 frtnyi összegben leiratása javaslatba hozatott, valamint több községi végrehajtó közeg terhére előírt s fedezetet nyert adóbehajtási illetékek is leírása. Azonban, sajnos, több ingatlanok adótartozás fejében elárverezését is elrendelni kellett. — A tisztí ügyész jelentése szerint október havában 7 elrendelt esetből 3 adóhátrálékos ellen kellett megtartani az ingatlan árverést, a kincstárra kedvező eredményel.

Ezután az árvászeki elnök tett jelentést a megyei központi és a négy rendezett tanácsú város árvászekénél az árvaügyek állásáról. Október végével volt a gyámoltak száma 11621, a gondnokoltaké 141. A központi árvászek ügyforgalma tett e hóban 977 darabot, melyből ellátottat 857, hátrálékban maradt 120; a négy városi árvászeké 171-et, melyből elintézve lett 130, hátrálékban maradt 41.

A kir. postaigazgatónak a kir. építészeti hivatal főnöke által előadott javaslata alapján Magyar-Lapád községében postaállomás felállítására iránt felterjesztés határozottatott.

A kir. építészeti hivatal főnöke jelentésében előadta, hogy az állami utakon teljesített építkezések felülvizsgálata e hóban megtörtént; a megyei utakon építés alatt levő hidak a marosújvári járásban befejeztettek, az ompolyiczai patakon levő hid, valamint a nyirmezei hid felülvizsgáltattak. — A lefolyt hóban a balázsfalvi járás összes utait bentazta s a kiszállított fedanyagot átvette. A marosludasi indóházhoz a ezintosi utvonatra okt. havában 67 vagon közel 600 köbméter kavics lett elszállítva 587 frt 31 kr költséggel, tehát egy köbméter mintegy 1 frtba került. Több járásban azonban a kavics kiszállítása igen erélytelenül folyt, úgy hogy a számbavételre csak novemberben szállhat ki.

Tanfelügyelő jelenté, hogy mily nehézségekkel kellett küzdeni az új 1884/5-iki tanévnek a kiszabott időben való megkezdésénél; különösen a román iskolákban, hol a tanítók nagyobb része szakadatlan változik s csak kivételesen alkalmaznak rendes, állandó tanítót. Nevezetesen a gör. keleti román felekezetnél, mely autonóm jogaihoz ragaszkodva nem veszi tekintetbe a közigazgatási bizottság azon, a megyei lakosság foglalkozási viszonyaival legmeggyezőbb határozatát, hogy a tanév szeptember hó első napjain nyíljék meg, — mikor legkevesebb a sürgős mezei munka, mikor a kedvező évszaknál fogva a legszegényebb tankötelesek is feljárhatnak s a törökbuszaszedés idejéig egyfolytában tetemes haladást tehetnek, — hanem október havára rendeli el az iskolázás megkezdését. De bár aztán ezt a határidőt tartaná meg! Az új tanévben több mint 30 hikoszségben még október végén sem volt tanítás; több helyt tanító sem alkalmazva. Ezen sajnos

állapotokat feljelentette a gör. kel. egyházi főhatóságnak, kérvén erélyesen intézkedni ez iskolák sürgős beállítására érdekében. — Végül bejelentette, hogy Korpade Vazul buceumszati szolgálatképtelenné vált gör. kel. tanítónak az orsz. tanítói nyugdíj-alapból 100 frt évi nyugdíj engedélyeztetett; s több iskola költségvetését és számadását terjesztette elő.

A kir. ügyész jelentése szerint a törvényszéki és járásbírósi fogházak általános állapotában semmi változás nem történt, az élelmezés szabályszerű, a fegyelem kifogástalan s az egészségügyi viszony kedvező volt. A kir. ügyész indítványára, tekintettel az Ompolyvölgyén Zalathnág fekvő községek lakóinak általános romlottságára, Metesden egy csendőr-óra alapítása iránt elhatározta a bizottság felterjesztést tenni.

A megyei főorvos jelenté, hogy az egészségi állapot október havában általában kedvező volt, azonban a ronesoló toroklob Nyirmező és Oláh-Girbó községében járványosan és igen vészes jelleggel, 5 más községben szórányosan fellépett; az előfordult 99 esetből csak 22 gyógyult fel, 65 meghalt s 12 gyógykezelés alatt maradt. A megyei kórházban ápolottat okt. hóban 53 beteg, kik közül gyógyultan kiment 21, meghalt 1 s ápolás alatt maradt 31.

A főorvosi jelentéssel a gazdag tárgysorozatu gyűlés véget ért.

LEVELEZÉS.

Alvincz, 1884. november hó 26.

— Az alsófehérmegyei tanító-testület gyulafehérvár-magyarigeni főköri körének második rendes közgyűlése. —

Fentti főköri folyó hó 20-án tartá Alvinczen ez évi második rendes közgyűlését. Most, a gyűlés lefolyása után egy pár nappal nem fogom méltólag megdicsérhetni a dicsérendőket s megróni a megróvándókat. A harag, a méltó bosszuság keltette harag elmult, pedig a szives házigazda reményében megcsaladtatás, melyben az alvinczi tanítók részeseült, igen megérdemelné azt, hogy a toll a méltó keserű szemrehányással hozza nyilvánosságra a meg nem érdemelt s nem igen igazolható közömbösöget. Ezt igazolja, ha a tényekre, a számokra tekintünk. A 30 főköri tagk özl — a helybelieket bele nem számítva — megjelent kettő. Névleg K i s rlek magyarigenből s Sz ö k e Sándor m.-kapudról. Összesen a tagok száma, kik jelen voltak 7. Ébből 4-et Alvincz, s 1-et Borberek szolgáltattak. A többiek távollétökkel tündököltek s működtek közre a nevelés szent ügyének. Ily eset nem hiszem hogy valahol megtörtént volna. Ne is tönténjek, mert ilyekkel csak árunk az ügynek. A mennyiben sajnosan esett a tagok részvétlensége, kétszereesen esett ép a tisztikar meg nem jelenése. Főköri elnök Balogh Ferencz a gyűlés előtt igazolta kimaradását, de köri jegyző Altmann József, kinek a jegyzői teendőkön kívül még a gyűlésen értekezést kellett volna tartania — az önként elváltat — az olvasó könyvekről, még annyira sem méltatta a helyben lakó alelnököt s a gyűlést, hogy meg nem jelenhetését bejelentse. Ez okozta azt, hogy 10 óra helyett a gyűlés 1/2 12 órakor vette kezdetét, s 1/2 3 órakor ért véget. Örömmel jegyzem fel, hogy a mit máshol nem tapasztalhattam, hogy az érdeklődő közönség oly szép számmal legyen jelen a nép napszámossainak gyűlésén, itt a gyűlésen 10, a közebeden 12 volt azoknak a száma. A lelkes tanúgybarátok: Teleky József, Molnár Samu, Deák György, id. Péterffy László, Kovács Piusz, Molnár Sándor, Kovács Elemér, Czövek Róbert, Antalffy István és Károly voltak. Mit gondolhattak s minő véleményekkel lehetnek ezek a meg nem jelentek, a részvétlenség felől: itéljék meg ők maguk.

Az érdekes tárgyakból összakotott gyűlés, mint fentebb említve volt 1/2 12 órakor vette kezdetét.

Apáthi Miklós alelnök mindenek előtt bejelenté, hogy Balogh Ferencz elnök családi körülményei miatt nem jelenhetett meg az ülésen, s hogy az elnöki tiszt véghezvitelével őt bizta meg. Ezután sajnálatát fejezi ki a tagok részvétlensége miatt, indítványozza s egyuttal ajánlja a meg nem jelent jegyző helyett jegyzőnek Székely Lehel. A vendégek éltetése után a gyűlést megnyitottnak nyílvánítja.

A gyűlés első tárgyat képezte Apáthi Miklós tanítása. Tanított az 5. és 6. osztályban. Az 5-ik osztályban ismertette a negyedrészes derékszögöt, a 6-ik osztályban a gula felületének kiszámítását. A gyűlés tekintetbe véve az idő rövidségét, mely nem engedé, hogy a felvett tárgy ki-merítőbben kezeltsék, a tanítást sikerültnek mondá ki.

Ezután következett volna Altman József értekezése az olvasó könyvekről, de miután értekező nem jelent meg, elmaradt.

Apáthi folytatta a törtek tanítását a népiskolában. Köszönettel és éljenzéssel fogadtatott.

Kis Elek pénztárnok a pénztár állásáról tesz ezután jelentést, melyből kitűnt, hogy bevétel 34 frt, kiadás 7 frt.

Az indítványok közül elfogadtatott Péterffy Árpád azon indítványa, hogy ezental a tanítást tartó tanító a gyűlés megkezdése előtt mondja meg, hogy mit tanít. Kis

Elek indítványára a kör rosszaságát fejezi ki Altmann Józsefnek mulasztásaiért. A jövő gyűlés helyéül M. Igen tüzett ki.

A gyűlés után kezdetét vette az igazán dus-gazdag ebéd. S hogy ilyenben részesültek, megfajti az a körülmény, hogy azt a tanúgy iránt lelkesülni tudó barát adta ifj. Kovács Károly vendéglős személyében. A 6-7 fogásból álló étkezés alatt a legszebb pohárköszöntők fűszerezték a jó kedvet, mely 11 óra után végződött, magával vivén azon ohajt, hogy őrizzen meg minden kört a gondviselés a tagok részéről ily részvétől.

Székely Lehel.

Abrudbánya, 1884. nov. 10.*)

— Hangverseny. —

A f. hó 8-án tartott hangverseny, mely ez idén már harmadik, vegyes dalegyüttesnek csak dícséretére válhat; bátran kimerem mondani, hogy egyike volt a legjobban sikerültnek. Örömmel és jó indulattal eltelve tapasztaljuk ezen igazán ugszólvá kezdő és fiatal erőkből álló dalegyüttesnek fokozatosan és még is feltűnő gyorsan való haladását, melyért nagyrésztben erélyes karnagyuk Wlássák Vilmos, mint fáradhatatlan, munkás és tapintatos tanító érdemli meg az elismerést. A műsorozat minden egyes pontja jól megválasztott zenedarab volt, mely szintén a karnagy művelését árulja el, kivéve az egy magyar népdal-egyveleget a „Vörös siphából,” melyben a consinancia nem volt a legkövetesebb.

Nem hagyhatom említés nélkül a műsorozat némely pontjait, melyek valóban szépen sikerültek, s melyekben az előadók egyenként mutatták be törekvő és haladó képességeiket s tehetségeiket.

Igy például Fibán Jolán kisasszony énekelt egy szolo részletet a Kúnokból, tán a legnehezebbet, oly játszi könnyedséggel énekelt el, s ama sok futamokkal oly tapintatosan és ügyesen bánt el, mintha csak egy népdalt énekelt volna. Egy másik pontjában a műsorozatnak, Italia duettben Fibán Margit és Vári M. Anna kisasszonyok mutatták be haladó képességeiket és kellemes szép hangjukat; a közönséget annyira meglepte e duett, hogy daczára a darab hosszúságának, azt még egyszer el kellett énekelniök.

Az ált szolót a „Szép Galatheából” Szederjessy Ilonka. a. énekelt el tetszés között igen szépen; továbbá a Pastorálé tercett, mely igen hatásosan adtatott elő Vári M. Anna, Szederjessy Ilona k. asszonyok és Székely István ur által. Szilágyi Etelka k. a. szavalata, mint mindig, ma is igen szépen sikerült.

A hangverseny 10 órakor végét érte, s ekkor elkezdődött a táncz, mely éjfélután 2 óráig tartott határtalan jó kedv és derűtség között.

Ohajtandó volna, hogy a dalegyület t. tagjai továbbra is megőrizzék eddigi hajlamukat és kedvüket a dal és a zenehez, mert ez egy olyan időtöltés, melyben nemcsak hangjuk képeztetik, de egyszerszint szellemileg is fejlődnek.

Egy vigadó magyar.

CSARNOK.

A cholera bacillusok oly sokat emlegetése alkalmával.

(Természettudományi beszélgetés.)

Cholera időszak alkalmával, mint a milyenben most is vagnuk, sokat hallunk beszélni a ragály valószínű okairól. Igen sok, legalább újságot olvasni szokott, egyént hallottam már egész komoly — hogy ne mondjam nagy, — képpel dissertálni pro és contra Koch. Egyik épen olyan hajlandó volt Koch elmélete fölött pálcát törni és egész teoriáját svihákságnak kiáltani ki, mint a mennyire mélyen meg volt győződve a másik az elmélet igaz volta felől. Hova-tovább beljebb haladtak az illetők vitatkozásuk tömkelegébe, annál inkább meggyőződtem affelől, hogy egyikök sem fogja megtalálni a vitatkozási labirynthusból kivezető ariadnefonalat, mert nem az adott, igazi czérnaszál segítségével jutottak abba. Nem is esoda; mert kétségtelen, hogy még ez ideig megfajthetlen talányt állunk szemközt bizonyos tekintetben. Csak bizonyos tekintetben, hangsúlyozom még egyszer, de ezt is csak azért, hogy ne keljen kimondanom, hogy az egész ragály mibenlétével már tisztában vannak a tudósok, mert ez esetben, tudom, mindenki nem méltatná figyelmére sem ezt a néhány semmi rosszat nem akaró sort.

Lássuk mindenek előtt, hogy miben is áll az a hirdetés — ha sokak előtt nem is híressé — vált cholera bacillus-historia, mert meg vagyunk győződve, hogy legalább nevérol minden ember ismeri már, a ki életének legalább nyolczadik évét meghaladta. Az egész historiának alap-tételét, pár szóval így formulázhatjuk: vannak szabad szemmel nem látható, véghetetlen picziny, élősködő növényi lények, melyek a cholera okozóinak tartatnak. Így elmondva ezt a tételt semmi magyarázatot nem adva hozzá, nemde

*) Targyalmaz miatt mult számunkból kimaradt.

mindnyájan elhíhetjük, de nem is; teljesen az egyéni hangulattól függ, hogy egyik vagy a másik nézetnek hódoljon kivált azon esetben, ha csak ennyit tud. Az én említett vitázó felebarátaim sem tudtak többet, legfőlebb tudásuk még azzal a néhány napi hír elolvasásával volt gazdagabb, melyeknek egyike azt mondja: Koch tanár Indiában itt és itt felfedezte a cholera bacillusok hazáját, honnan, ha tetszik, bárkinek tounaszámra is szállít a világ akármely részébe; a másik hír meg így válaszol az előbbire: egy angol tudós azt mondja, hogy Koch tanár merő swindler; soha sem is volt Indiában, vagy ha volt is, nem igaz, hogy felfedezte a cholera bacillusok hazáját, mert azok nem is léteznek... és így tovább. Ezen aztán igazodjék el, a ki tud. A nagy közönség ez által bizonyosan okosabbá nem lesz.

Ha a dolog érdemleges méltatásába akarunk becsatlakozni, akkor okvetetlen szükséges, hogy azt egy kissé a természettudományok modern lámpásával világítsuk meg. Azok a véghetetlenül apró növények, melyek nem újabbban, hanem bizony legalább már egy negyedszázad óta a cholera és egy rakás mindenféle ragályos betegség okozóiul tartatnak, a penészek vagy gombák nagy csoportjába tartoznak, itten pedig a Bacteriacei nagy családba vannak sorolva. Ezek mindannyian véghetetlenül kicsi növényi szervezetek; szabad szemmel semmi képen nem láthatók; hogy a legnagyobbakat gyakorlott szem megláthassa 4-500-szoros nagyítás szükséges, míg a legapróbbakat 1200-1500 nagyítással is alig lehet észrevenni, sőt valószínű, hogy talán még ez ideig nem látható kicsinyiségű alakok is léteznek. Alakjuk: gömb, tojás, páleza, gombostű, dugóhúzó és több ilyenféle s az egész családnak egyes nemei nevéket is alakjuk után kapták. (pld. Bacillus pálczalaku, Micrococcus gömbalaku, Spirillum csavaralaku stb.) Általában két különböző nézet uralkodik jelenleg ezen apró növényekre nézve; egyik szerint daczára, hogy különböző alakjuk van, mégis az alak nem vehető fel mint jellemző tulajdonság az egyes nemek és fajokra nézve, mivel — mint sok buvár állítja — egyik alak nagyon könnyen átmegey a másikba; a második nézet szerint azonban az alaknak nagy fontosság van tulajdonitva; ez utóbbi nézetnek különösen nagy harcossza Chou növénytanai tanár a boroszlói egyetemen, ki a bacteriumtudomány terén mai napság első szaktekintély s ilyen irányban már igen sokra is vitte; ő kétség-telenül épen olyan jól megtudja különböztetni az egyes Bacterium fajokat a mikroszkop alatt, mint a gazdaember a tisztabuzát a rozstól meg a zabtól. Hogy valaki azonban a Bacteriumok felismerését ilyen tökélyre vigye, nem elég arra csak egyszer-kétszer futtatban nézni meg azokat a mikroszkopium alatt, ez sok évi fáradságos tanulmányt s e mellé sok esetben még vele született ügyességet is igényel. Már egymagában az is, hogy ezekből a mikroszkop alá alkalmas készítményt állítsunk elő, igen nagy gyakorlatot tétel az a mikroszkopiai technika terén; helyes vizsgálásuk és felismerésük pedig már csak szakemberek által történhetik. Ez kétségkívül egyik lényeges oka annak, hogy a nagy közönség mai napig is oly kétséggel fogadja ezt a modern gombatant s olyan csekély bizalmat tanusit iránta.

Sokkal kényelmesebb a Bacteriumok felosztása élet-tani működés szempontjából, mikor is a felosztás alapján azon változások vétetnek föl, miket létrehozhat azon tárgyakon, melyeken élődnek. Így pld. egyik csoportjuk előkelő szerepet játszik a rothadás és bizonyos erjedéseknél (megjegyzendő, hogy a sőr, bor és általában az alcoholicus élesztéseket előidéző növények nem ide tartoznak) és ez a csoport képezi a Zymogen-Bacteriumok (rothasztó Bact.) csoportját; egy másik rözszürkről már régen észrevették, hogy bizonyos betegségeknek (lépfene, dyphteritis, cholera stb.) állandóan jelenvannak, sőt legújabbban a nézetek hovatovább oda hajlanak, hogy a betegség valóban okozzák is; ezek a Pathogen-Bacteriumok, vagy betegséget okozó Bacteriumok csoportja; végre a harmadik csoport által tűnik ki, hogy bizonyos festéseket eszközöl; ezek okozói a kék és piros tejnek, mely utóbbi különösen még mai napság is a tehén hibájául tudódik be legtöbb helyett. Holott a tejbe a fejés után jutnak a Bacteriumok; ilyen fajta növények okozzák a sebek genyedő részében a geuyek zöldes-sárga színét; vagy igen gyakori a mihozánk szállított cocusdiókban, hogy azoknak tiszta fehér husán piros bársony színű pontok vannak, miknek szintén ezen család növényei az előidézői; ezek aztán a festő vagy Chromogen-Bacteriumok csoportját képezik.

IRODALOM.

— Legkedveltebb, legolvasottabb lapja ma a magyar közönségnek a „Pesti Hirlap” s nem is esoda, mert — eltekintve attól, hogy kormánytól és pártoktól egyaránt független — jól értesültség, élénkség, a tartalom gazdsága és választékossága dolgában a Pesti Hirlap minden laptársát felülmulja s azonkívül vannak oly specialitásai, melyekkel egyetlen más lap sem dicsekedhetik; az országgyűlés tanácskozásai alatt a „tisztelet Házból” és „méltóság Házból” czim alatt Mikszáth Kálmán (Scarron) ir bele kitűnő humorral parlamenti karecolatokat; a szini rovatot Bartók Lajos (Don Pedró) élénkíti a szini és művészeti világból vett karecolatokkal s a lap előfizetői minden héten bekötésre alkalmas 4 oldalas külön zenemellékletet kapnak válogatott jó zongoradarabokkal, tehát évenként 52 füzetet 80-100

drb zeneművel. A „Pesti Hirlap” munkatársai közé a legjobb publicistai erőket számíthatja; vezérezikket Pulszky Ferencz, Bekics Gusztáv, Tórs Kálmán, Eötvös Károly, Pesti Frigyes, dr. Kenedi Géza (fel szerkesztő) írják; tárczáit, karecolatait: Mikszáth Kálmán, Bartók Lajos, Tábori Róbert (belmunkatársak), továbbá Ágai Adolf, Tóth Béla, Kürthy Emil, dr. Radó Antal, dr. Sziklay János, Könyves Tóth Kálmán, dr. Várady Antal, Sebők Zsigmond stb.; a többi rovatokat antalik Károly, Schmittely József, Luby Sándor, Gyöngyösi László, Zachár Gyula stb. vezetik. A „Pesti Hirlap” — mely ma méltán tartatik a legjobb napilapnak — valóban megérdemli a pártolást, kivált miután előfizetési ára negyedévre csak 3 frt 50 kr, egy óra 1 frt 20 kr., tehát csak 20 krral több, mint a legolcsóbb ugynevezett „néplapoké”, melyeknél naponta 4-5-szörte többet hoz. Az előfizetési pénzek a „Pesti Hirlap” kiadóhivatalába (Légrády testvérek, Budapest, Nádor-utca 7. szám) küldendők.

— Az „Ország-Világ” 47-ik száma a szokott változatos, érdekes és a mi fő: értékes tartalommal jelent meg. Tartalmából felsoroljuk itt a következőket: Maria Valéria főhercegnő. Arcképpel. Egyes Gézától. — Mária Terezia. Mutatvány egy nagyobb essayból. Irta Tóth Lőrincz. — Merengés. Költmény. Jakab Ötöntől. — A csillagokban meg van írva. Az „Ország-Világ” számára írta Sacher Masoch; az eredeti kéziratból fordította Jászúgi Sándor. — Kolozsvár 1611-ben. Képpel. — Japán népmese. Sz. V.-tól. — Műtárlat. — Őzsi kiállítás. „Az ő nőfaja.” Temple János festménye. — A piaristák templomában. Költmény. Damlady Gyözőtől. — Az udvarlás napjai. Elbeszélés. Szépfaludy Ö. Ferenczétől. — Az ábrándozó. Képpel. — Abdul Hamid szultán és a török birodalom. (Afrikai és ázsiai uti tapasztalataim.) Sztoezek Károlytól. — Szeretni örökök. Költmény. Képpel. — A havasok királyója. Történeti regény. P. Szathmáry Károlytól. (Folyt.) — A hét története. M-th K-n-től. Állandó rovatok: Irodalom és tudomány, színház, művészet, hymen, gyászrovat, kölönfélék, rejtvények, naptár, hirdetések. Ismételtan ajánljuk e kitűnően szerkesztett, gazdag illusztrált vállalatot t. olvasóink figyelmébe. Elfizetési ára: 1884. január—decemberre 8 frt, július—decemberre 5 frt, okt.—decemberre 2 frt 50 kr. Egy füzet ára 40 kr, egy szám 20 kr, kapható a könyv- és hírlapárusoknál, valamint az „Ország-Világ” kiadóhivatalában (Budapest, Gránatos-utca 6. sz.)

— Ezeregy éjszaka. Ismét három füzetet kaptunk az „Ezeregy éjszaka” Nádor Kálmán könyvkiadótól; a 10, 11, és 12-diket. Örömmel látjuk a füzetek ily gyors megjelenését, mert a vállalat életrevalóságát és sikerültét tanusítja. De meg is érdemli a mű, hogy mennél melegebb pártfogására találjon; kiállításnak egyre díszesebb, a füzeteknek s míg az első kötetet Doré mesteri illusztrációi díszítették, a másodikban is a legkiválóbb francia művészek sikerült rajzaival találkozunk. Sok érdekes elbeszélést foglalnak a fenti füzetek is magukban. A tizenegyedikben végződik a Nurdein Ali és Bedreddin-Hassán szövevényes története s kezdődik egy új, igazi humoros elbeszélés. „A kis Pupos.” Komikus helyzetek s a legelső fokra esigázott érdekes jelentek váltakoznak ebben az elbeszélésben, de a tetőpontot még is csak a végén éri el a benne nyilatkozó komikum. Egy magát hallgatagnak hívó, feesező vén borlyú józúzen rajzolt alakja adja meg az elbeszélések sorozatában a kellemes kihangzást; ugyancsak hasrengető kacajra fakasztva bohóságai által a legvizenyösebb véralakut is. Ujra meg újra ajánljuk a vállalatot az olvasó közönség figyelmébe. Az egész mű 36 füzetben lesz teljes és egy füzet ára 25 kr. Tíz füzetre való előfizetés mellett bérmentve-küldi meg a kiadóhivatal a füzeteket. Megrendelhetők Wokál Jánosnál Nagy-Enyeden.

— Megjelent: „Vörösmarty összes művei”-nek 13-14-dik füzete, a költő rézmetszetű arcképpel. Különösen felhívjuk olvasóink figyelmét Mehner Vilmos e vállalatára, melyet Gyulai Pál rendezett s nagyérdékű jegyzetekkel kísér. A költő életrajza kiváló jeles irodalmi mű. Az egész munka 8 kötetre van tervezve; füzetenként jelent meg, minden füzet ára 35 kr. Kiállításuk díszes. Megrendelhető Mehner Vilmos kiadónál Budapesten, és Wokál Jánosnál N.-Enyeden.

— Lőcesy Sp. Lajos kiadta általános elterjedésű örvendő „Közhasznú nagyenyedi naptárnak” 25 ik folyamát az 1885-ik évre. A derék szerző, ki különösen a vásárok pontos jegyzékének vezetésével jó szolgálatot tesz közönségünknek, jubileumát ilhetti kitartó munkásságának. A naptár ára 30 kr; megrendelhető szerzőnél és Wokál Jánosnál Nagy-Enyeden.

— A „Gyémánt király” 16-ik füzete, Fülöp György „Olvasó körének” érdekes regénye megjelent.

— Uj zeneművek. Táborzky és Parsch nemzeti zeneműkereskedésében Budapesten megjelent: „Négy zenemű” szerző Ábrányi Kornél. 1. sz. Magyar Rhapsodia (6-ik magyar ábránd). Nincsen annyi tenger csillag... Barna legény... zongorára 1 frt 50 kr. 2. sz. A Hegedős (Hevesi József.) Ballada magyar irányban énekhangra zongorakísérettel 80 kr. 3. sz. Távolság. Ábránd-kép. Suite de Valses, zongorára. 80 kr. 4. sz. Három eredeti dal, énekhangra zongorakísérettel. a) Csillagos az ég (Gyulai Pál.) b) Az édes almának piros a virága (Imrefi.) c) Holdas éjben (Komócsy József.) 90 kr. A négy szám ára összesen 4 frt. Megrendelhető Wokál János könyvkereskedésében Nagy-Enyeden.

VEGYES HIREK.

— Lapunk pártolóihoz. Az év folyamán nem kiméltünk sem fáradságot, sem költséget, hogy lapunkat, megyénk és városaink közéletének hű organumát, a legmegfelelőbbben tartsk fenn. Áldozatkészségünket kívántuk ezzel is bizonyítani, mivel anyagi sikert várni körülményeink között nem is lehet. Tisztelettel kérjük föl azokat, kik lapunkat mindaddig megtartották, sziveskedjenek az esedékes díjakat annál is inkább beküldeni, mivel ezzel legalább részben lehetővé teszik, hogy buzgalmunk végleg ne lankadjon el a közügy önzetlen szolgálatában. — A „Közérdek” szerkesztője s kiadóhivatala.

— A városi képviselők választása f. évi decz. hó 5-én menend véghez mindkét kerületben. A patakon inneni kerület választ 8 rendes városi képviselőt és 4 póttagot. Választási elnök: id. Gáspár János. Választási helyiség az újvárosi ház tanácsterme. A patakon tuli kerület választ szintén 8 rendes városi képviselőt és 4 póttagot. Választási elnök Benkő Márton városi t. ügyész és helyettesítő 1-ső tanácsos. Választási helyiség: a megyeház tanácsterme. Kezdetre reggel 8 órakor. A választó jogosultsággal bíró polgárságunk figyelmé felhivatik ezen szép és a város közéletére fontos következményű jogának minél nagyobb mérvbeni komoly, higgadt gyakorlására.

— **Szógyény Marich László**, a főrendiház elnöke az aranygyapjas rend tagja lett. Ritka kitüntetés ez, mely csak az uralkodóházak tagjait, főhercegeket, vagy kiváló szolgálatokat tett államférfiakat szokott érni. Kivétel a nemzeti rendből csak néhai Majláth György viselte e rendjelt.

— **A törvényhozást** kiváló fontosságú törvényjavaslatok fogják foglalkoztatni. A főrendiház szervezetének érdekes és fontos változtatásán kívül, széles körben kelt érdekeltséget az állami tisztviselők nyugdíj-törvénye, mely szerint még a miniszterek is, 3 évi szolgálat után nyugdíjképesek lesznek.

— **Iparosaink** az ipartestületek megalkotása iránt országsszerte feltűnő közönnyel viseltetnek. Ezen közöny okát sokan az attól való félelemben vélik megtalálhatni, hogy iparosaink az ipartestületekbe szervezkednek, testületi tagsági adót lesznek kénytelenek fizetni. Az e miatti félelmet távolítsák el maguktól és siessenek körükben az ipartestületeket megalkotni, mert testületi alakulva érdekeiket több erővel mozgathatják elő, mintha a társulási kapcsolatok nem tartja őket össze. Ha valamit kellend fizetniök, saját testületi érdekeik támogatására fogják fizetni és nem idegen czélokra.

— **Ujvári István** kolozsvári ref. segédlelkész a sepsiszentgyörgyi népes és virágzó ref. egyház közönsége folyó hó 25-én egyhangulag rendes 2-ik papjává választotta. A jeles képzettségű és kiváló szónoki képességgel bíró ifjú lelkész atyánkfianak ujonnan nyert díszes állomáshoz, valamint a sepsiszentgyörgyi ref. egyházközségnek eme választásához szerencsét kívánunk.

— **Hymen.** Gyulai Demeter Kálmán, a nagyenyedi ev. ref. Bethlen-főtanoda derek segédtanára f. hó 23-án tartotta esküvőjét Gy.-Fehérvárt Dergán Antonie kisasszonnyal.

— **Nagy-Enyed város képviselő testületének** legtöbb adófizető tagjai az 1885-ik évben. Czirner József 888.54.* Korbuly Bálint 496. Medgyes Bálint 453.14.* Ambrus Bámuel 431.2.* Dr. Boez József 414.28.* Id. Zeyk Károly 369.18.* Kerehes Mihály 342.65.* Mangezius Frigyes 310.19. Dr. Magyarai Károly 300.18.* Ifj. Veres Miklós 297.79. Straub János 269. Bisztritsányi Lajos 262.76.* Feiler Farkas 262.48. Id. Winkler J. 256.81.* Müller Mihály 345.32.* Garda József 226.68.* Ungerpek Miklós 220.50.* Folyovich Sándor 206.13. Scheidel József 198.73. Ifj. Winkler János 197.25. Veres Gábor 179.38.* Lázár Károly 174.10.* Szilágyi Farkas 156.40.* Graf János 151.76. Id. Gáspár János 149.96.* Biró Miklós 143.60.* Kovács József 141.50.* Csató János 137.51.* Póttagok. Ludvig János 133.10.* Vajna István 132.81. Farkas Samu Erős István 131.56. Varró Gergely 130.45. Sándor Miklós f. 126.82. Vágó Ferencz 126.62. Tatár Sándor 112.18.* Kovács Mihály id. 107.65.* Dr. Kovács Ödön 100.20.*

— **Gyula-Fehérvár** szab. kir. város költségvetési előirányzata az 1885-dik évre. I. Közpénztár: a) rendes bevétel 33362 frt 92 kr, b) rendkívüli bevételek 22002 frt 06 kr, összesen 55364 frt 98 kr. — a) Rendes kiadások 34750 frt 28 kr, b) rendkívüli kiadások 23157 frt 80 kr, összesen 57908 frt 08 kr; fedezetlen kiadás 2543 frt 10 kr. (A tulkiadás 39000 frt egyenes adó után kirovandó 6% községi adópótlék által fedezést nyer.) — II. Szegények pénztára: a) rendes bevétel 82 frt 85 kr, b) rendkívüli bevétel 260 frt 56 kr, összesen 343 frt 41 kr. a) Rendes kiadás 82 forint 85 kr. Marad bevétel-többlet 260 frt 56 hr. — III. Betegápolási alap: a) bevétel 500 frt, b) kiadás 500 frt. — IV. Ipariskolai alap: bevétel 526 frt 30 kr, kiadás 500 frt, maradvány 26 frt 30 kr. V. Kórház-alap: bevétel 2253 frt 38 kr, kiadás 3 forint 56 kr, maradvány 2249 frt 82 kr. — VI. Sétányi alap: bevétel 1107 frt 39 kr, kiadás 721 frt 04 kr, maradvány 386 frt 35 kr. — VII. Temető-alap: bevétel 153 forint 50 kr, kiadás semmi. — VIII. M.-portusi temető-bekeirítési alap: bevétel 91 frt 55 kr, kiadás semmi. — IX. Befizetési alap: bevétel 400 frt, kiadás 400 frt.

— **A vallás és tanulmányi** alapokról készült és a felügyelő és ellenőrző időleges bizottsághoz benyújtott 1883. évi zarszámadások tanúsítása szerint a tanulmányi alap vagyona ingatlanokban és regálékban 9.181.561 frt. Ezen összegből az iskola épületekben levő vagyon 2.128.382 frt. A vallási alap 20.497.806 frt, melyből 9.399.200 frt magyar papirjárdék névértékében van befektetve. Elég csinos kis vagyon, csak az a kicsi baj van, hogy a deficit járványa ide is beütött, mert ugyanis a tanulmányi alap az 1885-ik évre 22.571 frt, a vallásalap 42.950 frt fedezet hiányt mutat. Már ha itt is fedezet hiány mutatkozik, akkor a deficit járványa csakugyan aggasztó mérve terjed.

— **Marlint és Kleberget,** a nagyszabedényi gyilkosság tetteseit kötélre ítélték.

— **A községi és körjegyzői pályára lépők** által tendő gyakorlati vizsgálata tárgyában fontos szabályrendeletet bocsátott ki a belügyminiszter, mit megfelelően fogunk ismertetni.

— **Nemzetiségek a közös hadseregben.** A Bécsben inémet megjelent katonai statisztikai évkönyv az 1878. év végéről következő nemzetiségi képzettség: magyar 148.559; cseh és tót 153.344; lengyel 61.902; ruthen 67.830; szlavan 28.186; horvát 35.447; szerb 23915; bulgar 257; román 48.922; olasz 5624. A hadseregben számlra nézve tehát általában a szlávok vannak legnagyobb számmal képviselve. csakhogy ezek sokféle töredékre oszlanak fel. Második helyen a németek, harmadik helyen pedig a magyarok állanak.

— **Az orvos bosszúja.** Éjfél 2 óra. Az orvos, kit sietősen hívtak egy beteghez, az ágy fejénél áll. Alaposan megvizsgálja a patientet és tompa hangon szól az aggo-

dalmas arccal őt kérdő nőhöz: „Asszonyom, ha valami kívánni valója van még, hívasson hamar jegyzőt, papot. „Istenem!” kiált megrémülve a nő. „tehat végem van. nincs remény!” — Őt percnyi hallgatás. A beteg egyik ájulásból a másikba esik. Mikor végre zsemeit kinyitja, így szól az orvos: „Korántsem, de nem szeretnék az egyedüli bolond lenni. a kit ok nélkül költöttek fel.”

KÖZGAZDASÁG.

Mit csinálunk, ha majd kifogy a kőszén!

Századunkat a vas- és gőzkorszakának is szokás nevezni. A vasat már évezredek óta használja az emberiség, de csak az újabb kor kötötte össze legbensőbbben a megbecsülhetetlen fémeket emberrel nem haladásával. A vas mellett a szén játszik döntő szerepet a kultúra fejlődésében. És ezen utóbbi anyag az, mely az óriási mérvű, napról-napra még mindig növekedő fogyasztást folytán, kiapadással fenyeget — már csak néhány évszázad múlva is.

Ki mondhatná meg előre azokat a következményeket, melyek az emberiséget fenyegetik, ha a jelenlegi széntelepek kiaknázása után újakat nem fedezünk fel.

Az angol lapok már egy évtized óta felvetették a szén kifogyásának, távoli kisérteként fenyegető kérdését, a nélkül, hogy erre megnyugtató feleletet volnának képesek adni. Ujabbán ismét a „Mining Journal” hozta napirendre ezen aggodalmas dolgot s olvasóit meggyőzni igyekszik arról, hogy a kőszénnek a folyton növekvő kiaknázása következtében az angolországi kőszéntelepek kimerülése sokkal hamarabb fog bekövetkezni, a mint azt általában hinni szeretnek. Ezért elérkezettnek véli azt az időt, a midőn erőlyesen hozzá kell fogni a gyarmatok kőszéntelepeinek feltáráshoz, mert „minden tonna kőszén, mely Kanada, Ausztrália, Brit-India és Dél-afrika bányáiból a napvilágra kerül, késlelteti azt az időt, a melyben az anyaország kőszénkészlete ki fog fogyni.”

Az egész földkerekség kőszéntermeléséről összehasonlító átnézetet csak úgy adhatunk, ha néhány évvel visszatérünk a múltba és pedig az 1876-ik évig. Rechbarnak „Szén és Vas” czinű műve szerint a kőszén-termelés az egész földgömbön 1876-ban, az 1866-diki évhez képest következőkép alakul, tonnákban kifejezve:

	1866.	1867.	Növekedés
Angolország	103.069.804	135.614.788	31-57
Németország	28.162.805	48.296.367	71-48
Franciaország	12.234.455	16.889.201	38-04
Belgium	12.774.662	14.329.578	12-17
Ausztr.-Magyarország	4.893.933	13.362.586	175-08
Oroszország	271.533	1.709.269	529-49
Spanyolország	432.664	706.414	63-36
Olaszország	70.000	102.140	45-91
Svédország	36.467	93.352	153-25
Európa más országai	?	80.000	?
Egyesült-Államok	21.586.844	48.273.447	120-84
Kanada	558.519	709.657	27-06
Amerika más országai	?	400.000	?
Ázsia	?	4.120.000	?
Afrika	?	100.000	?
Ausztrália	774.000	1.380.000	78-29

E szerint tehát az egész föld kőszéntermelése az 1876-diki évben körülbelül 280 millió tonnára rugott. A széntermelés növekedése 1866-tól 1876-ig, tehát egy évtized alatt majdnem 25%-ot tesz ki. Az összes mennyiségre nézve Angolország messze túlhaladja a többieket; a legnagyobb növekedést a fennebbi táblázatban Ausztria-Magyarország mutatja 175%-al és az Egyesült-Államok 120-85%-al, a legmagasabb növekedést Belgium 12-17% és Nagybritania 31-57%-al. Ausztria-Magyarországnál tekintetbe kell venni, hogy a termelt szénnek nagy része nem kőszén, hanem barnaszén.

Ezen 260 millió tonnányi hatalmas mennyiséget minden gondolkodó „a vég kezdete” gyanút fogja tekinteni. Nem szabad e mellett megfeledkeznünk arról, hogy Európán kívül naponta új fogyasztókat hódít meg a kőszén, a kik eddig ezt vagy még nem ismerték, vagy pedig a fabőség következtében nélkülözhettek. — Mindazonáltal nem osztjuk teljesen a brittek túlsótét aggodalmait, habár szívesen megengedjük, hogy tekintve az angol iparnak és kereskedelmének a többi államok fölött való túlsúlyát és Angolországban innen eredő gazdaságát, melylyel külső politikai hatalma szorosan össze van forrva, egy britnek már az a pusztá gondolat is nehezére esik, hogy a szén Angolországban még előre látható időben kifogyhat.

Ha az bekövetkeznék, úgy más államok előnyére szolgálna ez, és Középeurópa és Amerika venné át Angolországunk az ipart és kereskedelmet jelenleg domináló szerepét. Németország kőszénbányái hozzávetőleges számítások szerint legalább még 500 évig fognak elegendő kőszént szolgáltatni. Mindezen aggodalmak fő jelentősége azonban nem annyira a bekövetkezendő megváltozott viszonyok fölötti üres találgatásban, hanem inkább azon kintartó törekvésben rejlik, melylyel a technikai haladás utóbbi már mai napig is igyekezik a kőszén kifogyásának netaláni eshetőségéből származó hiányokat pótolni. Másrészt a gyakorlat már arra is kiterjeszkedik, hogy a jelenleg divó kőszénpiacra kőszéntelést kellőleg korlátozza.

Igy például Siemens már a múlt évben a British Association előlki megnyitó beszédjében utalt a tüzelőanyag roppant elfecsérlésére, hangsúlyozván azt, hogy a széntüzelés reformjára nemcsak a nagy gyárakban, hanem még a legkisebb háztartásokban is égető szükség van. Véleménye szerint az itt fellépő veszteségek elkerülésére csak egy mód van, és ez a gázzal való tüzelés. (A jelenleg tüzelési eljárás, melyet inkább füstgyártásnak lehetne nevezni 95% melegvesztéssel van összekötve.) Siemens ez alkalommal kifejtette, hogy a gáznak nagyobb előnye főként abban rejlik, hogy egy font gáz meleg fejtő képessége 22.000 hőegység, a széné ellenben félannyira sem rug, a miért is rövid idő múlva gyárainkban és hajóinkon oly gépeket fognak találni, melyek még egész font szemét sem fognak felhasználni lőorrként, gépeket, melyeknél

a gázkifejtő készülék fogja a kissé komplikált és meglehetősen veszélyes gőzgépeket helyettesíteni.

„Egy ilyen gépnek és a dynamo-gépnek megjelenése az emberiség haladásának új korszakát fogja megnyitni, a mint a gőzerő általános alkalmazása a jelen század első évtizedeiben valóban korszakot alkotó volt. Azéll fogja a vasat helyettesíteni, sokkal kevesebb szennyezőségre leend szükség, a hajók többet fognak elbírní, és a vitorla használatának csak a regattára nézve leend még jelentősége.”

Ha meggondoljuk, hogy a legutóbbi 50 év alatt felhasználott milliárd mázsákra rugó kőszénnek csak alig 10-ed része lett ténylegesen kihasználva, úgy az eddigi széntofogyasztást nem tekinthetjük egyébként, mint óriási pazarlásnak, a jövő nemzedékek rovására, mely végzetessé válhat, ha a kőszén esetleg megtartja ama rendkívüli jelentőségét, melylyel ebben a században bírt. Ezt a jelentőségét azonban nem fogja megtartani.

Ezen komoly kérdés kielégítő megoldása bizonyára kétféle módon fog lehetővé válni; egyrészt az által, hogy képesek leszünk majd a kőszén melegfejtő képességét tökéletesebben kihasználni, a midőn is ugyanazon eredményt tizedrésznyi kőszénnel is el fogjuk majd érhetni, mint jelenleg, másrészt a villamosság alkalmazása által mindazon czélokra, melyeknél a szén használatát még nem igen nélkülözhetjük.

Ki gondolna ugyan arra, hogy az emberiség haladása legyőzhetetlen akadályokkal találkozhatnék? A szén kifogyása előtt még jóval hamarabb fogja a villamosság ennek szerepét átvenni és a gőz korszakát már rég felváltandotta ekkor a villamosság korszaka. (Gazd. Mérn.)

NYILTTÉR.)*

A „Közérdek” 47. számában Zemér ur által közölt („fél fülle hallott”) nyilatkozata ellen, mely szerint én a színészi pályára akarok lépni, a leghatározottabban tiltakozom, mint alaptalan állítás ellen!

M.-Hidvég. 1884. nov. 28.

Ugrai János.

*) Ezen rovat alatt megjelent közleményért nem vállal felelősséget a szerk.

— **Piaci árjegyzék.** Nagy-Enyed. 1884. nov. hó 27-dikéről Heetöliter tisztabuzza 6 frt 25 kr. Rozs 4 frt — kr. Elejybuza 5 frt — kr. Törökbuza 4 frt — kr. Zab 2 frt 25 kr. 100 klgm. széna 4 frt 50 kr. Szalma 1 frt 40 kr. Egy klgm sertésbuzza 40 kr. marhahús 40 kr. borjúhús 36 kr. berbécsbuzza 28 kr.

FELELŐS SZERKESZTŐSÉG:

Dr. MAGYARI KÁROLY.

TÖRÖK BERTALAN.

SZILÁGYI FARKAS.

ELADÓ-TULAJDONOS: WOKÁL JÁNOS.

Sz. 81—884.

k. gy.

Árverési hirdetmény.

Nagy-Enyed város tanácsa berbe adja az 1885—1887-ik évekre a nagy-enyedi szesz és pálinka-regálét **folyó évi december 3-án délelőtt 10 órakor** tartandó nyilvános szó és írásbeli árverésen, a városház tanácstermében.

Kikiáltási ár 11700 forint, bánatpénz 7000 forint készpénzben.

A részletes feltételek a hivatalos órákban a városi tanácsnál betekinthetők.

A városi tanácsból.

N.-Enyed, 1884. november 21-én.

Kovács Gyula s. k.
polgármester.

Főnyeremény 500.000 márká	SZERENCSE-HIRDETÉS.	A nyeremények államilag biztosítva.
Meghívás a Hamburg város által biztosított nagy pénz-sorsjáték nyereményeiben való részételre, melyben 9 millió 620-100 márká lefog biztosan nyeretni.		
Ezen előnyös pénz-sorsjátéknak, mely tervszerűleg csak 100-000 sorsjegyből áll, következő nyereményei vannak:		
A legnagyobb nyeremény 500-000 márká		
Jutalomnyeremény 300.000 m.	256 nyeremény á 2000 márká	
1 nyeremény á 200.000 márká	5 " " á 1500 "	
2 nyeremény á 100.000 márká	215 " " á 1000 "	
1 " " á 90.000 "	1306 " " á 500 "	
1 " " á 80.000 "	60 " " á 200 "	
2 " " á 70.000 "	63 " " á 150 "	
1 " " á 60.000 "	29050 " " á 145 "	
2 " " á 50.000 "	3450 " " á 124 "	
1 " " á 30.000 "	90 " " á 100 "	
5 " " á 20.000 "	3950 " " á 94 "	
3 " " á 15.000 "	3950 " " á 67 "	
26 " " á 10.000 "	3950 " " á 40 "	
56 " " á 5.000 "	3950 " " á 20 "	
106 " " á 3.000 "	egészenben 50.500 nyeremény fog néhány hónap alatt 7 szakaszban.	
Az első nyereményhúzás hivatalosan van meghatározva, melyhez egy egész eredeti sorsjegy ára csak 3 frt 60 kr vagy 6 márká egy fél " " " " 1 frt 80 kr vagy 3 márká egy negyed " " " " 90 kr vagy 1 1/2 márká		
Ezen államilag biztosított eredeti sorsjegyek (nem az elított igérvények) a díj bérmentes beküldése után a legtovább vidékre is elküldetnek		
Mindén résztvevő az eredeti sorsjegyen mint az állam pecsétjével ellátott eredeti húzás tervet is ingyen fogja kapni, s a megtörtént húzás után azonnal a hivatalos nyeremény jegyzék felhívás nélkül megküldetik.		
A nyeremények kifizetése és elküldése az érdekeltnek közvetlenül, pontosan s a legszigorubb titoktartásmeleltk általam fog megtörténni.		
Mindén megrendelés, vagy postautalvány lapon, vagy ajánlott levélben tehető		
folyó évi december 10-ig		
forduljunk a közelebbi húzás végett megkereséseikkel bizalom-teljesen		
id. HECSCHER SÁMUELHEZ		
Bank és váltóiroda Hamburgban.		